

การส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา*

PROMOTION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE LIFESTYLE OF THE CHAO LAY BAN THUNG WA ETHNIC GROUP, TAKUAPA DISTRICT, PHANG NGA PROVINCE

พระปลัดนฤเทพ จิรวาทโน*, พระครูวิจิตรสาธิต เตชธมโม (แก้วมณี), พระครูวิจิตรศีลาจาร ชาทวณโณ (กิติโกหะ),
พระครูโฆสิตวัฒน์อนุกุล อนุวตฺถโน (ปานประดิษฐ์), สิทธิโชค ปาณะศรี

Phrapalad Naruethep Jirawattano*, Phrakru Wijitsaturot Tachathammo (Keawmanee), Phrakru Wijitsilajarn Chatawunno (Kitikora),
Phrakru Kositwattananukul Anuwutthano (Panpradit), Sittichok Panasree

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Buddhism Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding autho E-mail: Knaruethep35@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เกี่ยวกับการส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก นำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา มีการพึ่งพาธรรมชาติอย่างยั่งยืน ความสัมพันธ์ภายในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบเครือญาติที่แน่นแฟ้น มีความเชื่อและจิตวิญญาณผูกพันกับธรรมชาติและบรรพบุรุษ มีความเรียบง่ายสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ในโลกสมัยใหม่โดยที่ยังคงยึดถือวิถีดั้งเดิมไว้ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ฯ คือ หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน การให้ ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ อตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ และสมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ฯ ได้แก่ การส่งเสริมหลักทานในการแก้ไขปัญหาการขาดความเอื้อเฟื้อในชุมชน โดยการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีจิตใจที่พร้อมจะแบ่งปันทั้งสิ่งของเครื่องใช้ แรงกาย และแรงใจ การส่งเสริมหลักปิยวาจา ในการแก้ไขปัญหาการพูดคุยสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลกับผู้คนในชุมชน โดยการส่งเสริมให้ใช้การพูดที่สุภาพและให้เกียรติแก่ผู้อื่นในสังคม การส่งเสริมหลักอตถจริยา แก้ไขปัญหาการขาดการบำเพ็ญประโยชน์ โดยการให้สมาชิกในชุมชนร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน การส่งเสริมหลัก สมานัตตตา ในการแก้ไขปัญหาการวางตัววางตนให้เหมาะสมในสังคมให้เกิดการยอมรับความแตกต่าง

คำสำคัญ: การส่งเสริม, หลักพุทธธรรม, การดำเนินชีวิต, กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

Abstract

The purposes of this research paper were to study the concepts of lifestyle of the Chaolay Ban Thungwa ethnic group, Takuapa District, Phangnga Province. This is a qualitative research, studying documents and in-depth interviews, presenting descriptive research results. The research results found to objective 1: the concept of the Chaolay Ban Thungwa ethnic group, Takuapa District, Phangnga Province have a sustainable reliance on nature. Relations within the community are based on a close kinship lifestyle. Have beliefs and spirits connected to nature and ancestors. It is simple and adaptable to the modern world while still maintaining traditional ways. The research results according to objective 2: the Buddhist principles that appear in the lifestyle of the Chaolay ethnic group are the four principles of social welfare. Consisting of giving, charity, kindly speech, Atthachariya, doing good deeds and Samanattata, the consistent conduct of oneself. Research results according to objective 3: Promoting Buddhist principles in the way of life of the Chaolay ethnic group. This includes promoting the principle of charity to solve the problem of lack of generosity in the community. By promoting people in the community to have a mindset that is ready to share both supplies, physical and mental strength. Promoting the principle of kind words in solving communication problems between the Chao Lay ethnic group and people in the community by promoting the use of polite and respectful speech towards others in society. Promoting the principle of self-determination and solving the problem of lack of community service by having community members cooperate in community development activities. Promoting the principle of unity in solving the problem of appropriate behavior in society to create acceptance of differences

Keywords: Promotion, Buddhist Principles, Lifestyle, Chaolay Ethnic Group

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม หลากหลายไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ในทางภาคใต้ของประเทศไทยยังมีกลุ่มชาติพันธุ์พื้นเมืองกลุ่มหนึ่งที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเกาะและบริเวณริมฝั่งทะเล ตะวันตก ที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “ชาวเล” เดิมเรียกว่า ชาวน้ำ มีการสันนิษฐานว่า ชาวเลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นราวคริสต์ศตวรรษที่ 17 ที่เรียกว่า “Orang Selat” เป็นชนเผ่าอินโดนีเซียพวกหนึ่งที่อพยพจากแผ่นดินใหญ่ลงสู่เกาะบอร์เนียว ชอบใช้ชีวิตเร่ร่อนหากินในท้องทะเล เคลื่อนย้ายอพยพตามหมู่เกาะเรื่อยมาจนถึงแหลมมลายู ออกสู่ทะเลอันดามันไปตามแนวชายฝั่งทะเลตะวันตกของไทย (สุรัสวดี กองสุวรรณ, 2539) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานนามให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในประเทศไทยว่า “ชาวไทยใหม่” (Chao Thai Mai) ซึ่งเป็นการแสดงถึงความรู้สึกเท่าเทียม ในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยและลดช่องว่างระหว่างชนกลุ่มน้อยกับประชาชนทั่วไปในสังคม ซึ่งนิยมใช้ในระบอบราชการและรูปแบบการเรียกแบบเป็นทางการมากกว่าใช้

เรียกทั่วไป (สมเกียรติ สัจจารักษ์, 2554) การพัฒนาและการยอมรับชาวเลในฐานะ "ชาวไทยใหม่" นั้นจึงเป็นส่วนสำคัญของการสร้างชาติไทยที่เข้มแข็งและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การให้ชื่อนี้สะท้อนถึงกระบวนการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในสังคมไทย คือ การผสมผสานระหว่างการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมและการพัฒนาให้เข้ากับสภาพทันสมัยในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (กระทรวงมหาดไทย, 2552) ในบริเวณจังหวัดพังงาปัจจุบันมีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลราว 2,000 คน แต่ละครัวเรือนต่างก็มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ โดยมีนามสกุลหลัก 4 นามสกุล คือ กล้าทะเล หาญทะเล นาวารักษ์ และสมุทรวารีย์ โดยมีความเชื่อและพิธีกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ศูนย์กลางของประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมที่สำคัญของชาวเล คือ ศาลพ่อตาสามพัน ตั้งอยู่ที่บริเวณชายหาดบางสัก ตำบลบางม่วง อำเภอดงเรือกว๊า จังหวัดพังงา (อาทิตยา หมิ่นละม้าย, 2559) ในแต่ละพื้นที่ปรากฏร่องรอยการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลต่างกัน โดยหนึ่งในชุมชนแรกเริ่มที่มีชาวเลอพยพมาตั้งถิ่นฐาน คือ บ้านทุ่งหว้า หมู่ที่ 5 ตำบลศึกคัก อำเภอดงเรือกว๊า จังหวัดพังงาโดยปกติแล้วชาวเลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่รักอิสระ ไม่ชอบมีปฏิสัมพันธ์กับใครมากนัก แต่ในปัจจุบันบริบทของสังคมมีความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยโลกาภิวัตน์ การพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจ และรัฐบาลทั่วทั้งโลก (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558) ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลจากเดิมที่อาศัยอยู่ตามเกาะกลางทะเล ใช้ชีวิตหากินอยู่กับมหาสมุทร ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตการเป็นอยู่ขึ้นมาอยู่ร่วมกับผู้คนบนแผ่นดินใหญ่ แต่ยังคงอาศัยพอออกทะเลล่าสัตว์แบบเดิมไว้ ประเพณีต่าง ๆ ก็ยังคงต้องดำรงรักษาไว้ แต่ในบางครั้งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมองว่าตนเองนั้นเป็นคนกลุ่มน้อยเกิดการด้อยค่าตนเอง กลัวว่าจะเป็นที่รังเกียจของของคนอื่นในสังคม เกิดการขาดความเสมอภาคขึ้นในสังคม

ในทางพระพุทธศาสนามีหลักพุทธธรรมคำสอนที่มีส่วนสำคัญและมีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนและสังคมมาอย่างช้านาน มีส่วนสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการที่สามารถดำเนินชีวิตท่ามกลางปัญหาอย่างมีสติ พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนถึงหลักธรรมคำสอนสำหรับการใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นในชุมชนไว้ คือ หลักสังคหวัตถุ 4 หมายถึง ธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจคน ดังพระพุทธวจนะว่า “ทาน เปยยวัชชะ อตถจริยา และสมานัตตดา” ในธรรมนั้น ๆ ตามสมควร สังคหธรรมเหล่านี้แลช่วยอุ้มโลก เหมือนสลักลิ้มที่ยึดคุมรถซึ่งเล่นไปไว้ได้” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/32/51.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จากพุทธดำรัสของพระพุทธเจ้าข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักสังคหวัตถุ 4 (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2532) เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนให้ผู้คนในสังคม รู้จักรักและสามัคคีซึ่งกันและกัน ด้วยการให้หลักของท่าน คือ การให้ปันสิ่งของ ๆ ตนต่อผู้อื่น การผูกใจคนต้องอาศัยการให้เป็นหลักพื้นฐาน การให้เป็นการแสดงออกถึงไมตรีจิตของผู้ให้ที่ผู้รับพอใจ ปิยวาจา การมีถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานน่าฟัง ซึ่งเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยครองใจคนด้วยไมตรีจิต อตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เป็นคนไม่ดูถูก รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและสมานัตตดา ความมีตนเสมอ ทำตัวให้เข้ากันได้กับคนอื่น อย่างเช่น ไม่ถือตนในการร่วมกิจกรรม และในการดำเนินชีวิตตามหลักสังคหวัตถุ 4 ทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รู้จักที่จะเสียสละต่อส่วนรวม ทำให้ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม เกิดการยอมรับ ลดการเลือกปฏิบัติของคนในสังคมได้ การปฏิบัติตนเช่นนี้ยังช่วยให้

ครอบครัวมีความเข้มแข็งและมั่นคง หลักการเหล่านี้ช่วยให้เกิดความสมดุลในสังคมและลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา” เพื่อที่จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันกับกลุ่มชนพื้นเมือง ในสังคมอย่างมีความสุข ลดความเหลื่อมล้ำ ลดการเลือกปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเอาหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นหลักธรรม ที่ช่วยส่งเสริม ในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา โดยหวังว่าการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักสังคหวัตถุ 4 ในการอยู่ร่วมกันในสังคมให้มีความสุขและปรองดองเป็นหนึ่งเดียวกันอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา
3. เพื่อส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอ ตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดตามขั้นตอน ได้แก่

- 1) ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล ได้แบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้ 1.1) ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต 1.2) ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมจากตาราง หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล 2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มที่ 1 พระภิกษุ มีเกณฑ์คัดเลือก คือ ต้องดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการอยู่ในพื้นที่ตำบลคึกคัก กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชน มีเกณฑ์คัดเลือก คือ ต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองในเขตตำบลประกอบไปด้วย นายก/รองนายกเทศมนตรี, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน ฯ ในตำบลคึกคัก กลุ่มที่ 3 ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล มีเกณฑ์คัดเลือก คือ ต้องเป็นชาติพันธุ์ชาวเลกลุ่มมอแกนที่มาอาศัยตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ในบ้านทุ่งหว้าไม่น้อยกว่า 5 ปี กลุ่มที่ 4 กลุ่มคนไทยที่ใช้ชีวิตใกล้ชิดกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล มีเกณฑ์คัดเลือก คือ กลุ่มคนไทยที่ร่วมกิจกรรมและทำงานใกล้ชิดกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมาไม่น้อยกว่า 3 ปี 3) ขั้นตอนการประมวลผลและเรียบเรียงข้อมูล เป็นขั้นตอนสุดท้ายซึ่งเป็นการนำข้อมูลจากขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น มาทำการวิเคราะห์ประมวลผล เรียบเรียง และสรุป เพื่อเขียนงานวิจัยให้ถูกต้องและตอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบ 4) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์และนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตรูปแบบการดำเนินชีวิตหมายถึงแนวทางหรือวิธีการที่บุคคลใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ฉะนั้นวิธีการที่ชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน คือ 1) การพึ่งพาธรรมชาติอย่างยั่งยืน 2) ความสัมพันธ์ภายในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบเครือญาติที่แน่นแฟ้น 3) มีความเชื่อและจิตวิญญาณผูกพันกับธรรมชาติและบรรพบุรุษ 4) มีความเรียบง่ายสามารถปรับตัวตามสถานการณ์และความท้าทายในโลกสมัยใหม่แม้ยึดถือวิถีดั้งเดิม

การดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในข้อสังคหวัตถุ เป็นหลักการที่สำคัญที่ช่วยในการสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในสังคม โดยหลักการเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรและยั่งยืนในสังคม ประกอบด้วยองค์ธรรม 4 ประการ 1) ทาน หมายถึง การให้ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้ทรัพย์สิน สิ่งของ หรือแม้แต่ความช่วยเหลือที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น เวลา ความเอื้ออาทร หรือการให้ความรู้แก่ผู้อื่น เป็นการแสดงถึงความมีน้ำใจและความเมตตาต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการที่ทำให้บุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การทำทานไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์เท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาความเมตตาและความอ่อนโยนในตัวเอง การให้ทานทำให้จิตใจของผู้ให้มีความสุขและสงบ อีกทั้งยังทำให้ผู้รับรู้สึกถึงการได้รับความช่วยเหลือและเอื้ออาทรจากผู้อื่น 2) ปิยวาจา หมายถึง การพูดจาที่อ่อนหวาน สุภาพ และเป็นมิตร โดยไม่ใช่คำพูดที่ทำร้ายจิตใจผู้อื่นหรือกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้ง การพูดที่ดีเป็นการแสดงออกถึงความเคารพและการเอาใจใส่ผู้อื่น ทำให้สังคมเกิดความเป็นมิตรและกลมเกลียว การพูดที่ดีจะสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ชุมชน และสังคมให้แข็งแกร่งขึ้น ทำให้ผู้คนรู้สึกเป็นที่ยอมรับและเคารพ หากมีการพูดจាកันด้วยความสุภาพและเป็นมิตร ความขัดแย้งในสังคมก็จะลดลง ความเข้าใจระหว่างกันจะมากขึ้น และการพูดที่ดีจะทำให้เกิดความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น 3) อตถจริยา หมายถึง การทำประโยชน์แก่สังคมและบุคคลอื่นด้วยการกระทำที่เป็นประโยชน์และเหมาะสม การกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อความดีและเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทั้งในด้านการทำงานหรือการช่วยเหลือผู้อื่นในกิจกรรมต่าง ๆ อตถจริยาหมายถึงการมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองและการแสดงออกถึงการงานที่มีคุณค่าและมีความหมาย การกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอาจไม่จำเป็นต้องมีค่าตอบแทน แต่สิ่งที่ได้รับกลับมาคือความสุขที่เกิดจากการได้ทำสิ่งดี ๆ ให้กับผู้อื่นในชีวิตประจำวัน อตถจริยาก็คือ การทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด เช่น การทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคมและคนรอบข้าง การช่วยเหลือเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชน และการใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่ในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม การมีอตถจริยาทำให้สังคมมีการพัฒนาและเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน เพราะทุกคนจะช่วยกันทำประโยชน์ร่วมกัน 4) สมานัตตตา หมายถึง การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสม่ำเสมอ การแสดงความเสมอภาคในทุกสถานการณ์ หมายถึงการไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งแยกคนในสังคมตามฐานะ การยอมรับในความแตกต่างและให้ความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน การมีสมานัตตตาทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคม ช่วยลดความขัดแย้งและการแบ่งแยกในชุมชน และทำให้ทุกคนในสังคมรู้สึกมีคุณค่าและได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม เช่น การให้โอกาสเท่าเทียมในเรื่องการศึกษา การรับฟังความคิดเห็นของทุกคนโดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ หรือสถานะทางสังคม การให้การช่วยเหลือโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

แนวทางการส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอ ตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการนำไปใช้กับสังคมและชุมชนอย่างลงตัว เพราะช่วยเสริมสร้างความสงบสุขและความเข้าใจในชุมชน อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่การส่งเสริมโดยใช้หลักทาน ช่วยให้ชาวเลมึนจิตใจแห่งการแบ่งปัน สนับสนุนให้เกิดการช่วยเหลือกันในชุมชน ทั้งในด้านทรัพยากร การพัฒนาอาชีพ และการส่งเสริมการศึกษา การให้ทานในชุมชนชาวเลไม่เพียงแต่หมายถึงการให้ทรัพย์สิน แต่ยังรวมถึงการแบ่งปันความรู้และการช่วยเหลือทางแรงงาน ซึ่งช่วยให้เกิดความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน การส่งเสริมโดยใช้หลักปิยวาจา ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่ดี ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารที่สร้างสรรค์ การพูดจาด้วยความสุภาพและเป็นมิตรช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการเคารพซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การสื่อสารในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น และลดความตึงเครียดที่อาจเกิดขึ้น การส่งเสริมโดยหลักใช้อัตถจริยา ช่วยส่งเสริมการช่วยเหลือกันอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาอาชีพและการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวเล การกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้ และช่วยลดความยากจน การส่งเสริมโดยหลักใช้สมานัตตตา ช่วยส่งเสริมความเท่าเทียมและการอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความสามัคคีในชุมชน การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมและยุติธรรมทำให้ทุกคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและได้รับความเคารพ ส่งผลให้ความขัดแย้งในชุมชนลดลงและเกิดความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ฉะนั้นการนำหลักธรรมเหล่านี้มาส่งเสริมในการดำเนินชีวิตประจำวันทำให้ชุมชนชาวเลบ้านทุ่งหว้ามีความสุขและความเข้าใจซึ่งกันและกัน ช่วยส่งเสริมให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียว และพัฒนาชุมชนไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้หลักพุทธธรรมที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหาของชุมชนในการสร้างสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อ เข้าใจซึ่งกันและกัน และการวางตัวอย่างเหมาะสม ทั้งนี้การส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา มีแนวทางการส่งเสริมในทุกด้านของการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างความสงบสุข และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในชุมชน การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักทาน หรือการแบ่งปันทรัพยากรเป็นหลักการที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาการขาดความเอื้อเฟื้อในชุมชน โดยการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีจิตใจที่พร้อมจะแบ่งปัน ทั้งในด้านทรัพยากร การช่วยเหลือด้านแรงงาน และการสนับสนุนด้านการศึกษา รวมถึงการดูแลกันในยามยากจน โดยการทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการช่วยเหลือและให้ทานซึ่งกันและกัน จะช่วยเสริมสร้างความเอื้อเฟื้อในชุมชนได้ การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปิยวาจา หรือการพูดดี เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการพูดคุยสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลกับผู้คนในชุมชน โดยการส่งเสริมให้ชาวเลใช้การพูดที่สุภาพและให้เกียรติแก่ผู้อื่น การสร้างสภาพแวดล้อมในการสื่อสารที่ดีจะช่วยให้การสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดการเข้าใจผิดและช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักอัตถจริยา หรือการทำความดีในรูปแบบธรรม เช่น การช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพ การสนับสนุนการศึกษา หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดการบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนมอแกนและผลกระทบต่อสังคม การที่สมาชิกในชุมชนร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนและช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะทำให้ชุมชนมีกำลังใจในการบำเพ็ญประโยชน์และลดผลกระทบจากการขาดการร่วมมือ และการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักสมานัตตตา หรือการปฏิบัติต่อทุกคนในชุมชนอย่างเท่าเทียม ในการแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคมของชาวมอ

แกน ให้เกิดการยอมรับความแตกต่างและการให้โอกาสทุกคนในการเข้าถึงทรัพยากรและการศึกษา การให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ จะช่วยลดความไม่เท่าเทียมในสังคม และสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล บ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลบ้านทุ่งหว้านั้น เป็นกลุ่มมอแกนที่หยั่งรากลึกอยู่บนฐานของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับธรรมชาติ ความเชื่อดั้งเดิม และวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพาตนเองได้ โดยมีทะเลเป็นศูนย์กลางของการดำรงชีวิต ทะเลไม่เพียงแต่เป็นแหล่งอาหารหากแต่เป็นแหล่งศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องให้ความเคารพและปฏิบัติด้วยความสำนึกในคุณค่า วิธีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลสะท้อนออกมาผ่านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านพิธีกรรม ความเชื่อ และภาษาเฉพาะกลุ่มที่ยังคงได้รับการรักษาไว้ในชุมชน โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ จารุณี คงกุล ที่ได้อธิบายว่ากลุ่มมอแกนนั้นตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา มีแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อและวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติและสังคม (จารุณี คงกุล, 2556) ชาวเลบ้านทุ่งหว้าให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และยึดหลักของการเคารพซึ่งกันและกันในชุมชน ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและพิธีกรรมต่าง ๆ ถือเป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่ช่วยประคับประคองระบบความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ และเป็นสื่อกลางที่เชื่อมโยงมนุษย์เข้ากับธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญ ชาวเลไม่เน้นการแสวงหาความมั่งคั่งทางวัตถุ หากแต่เป็นการแสวงหาความสมดุลระหว่างชีวิตกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว พวกเขาให้คุณค่ากับความสงบสุข ความมั่นคงทางจิตใจ และการมีชีวิตอยู่ร่วมกัน ทั้งยังมีการจัดระเบียบชีวิตภายใต้กรอบของจารีตประเพณีสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรีดา คงแป้นที่ว่า วิถีชีวิตชาวเลมีการสืบทอดกันมายาวนานนี้มีอายุไม่น้อยกว่า 300 ปี ชาวเลเป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ดำรงชีวิตโดยพึ่งพาธรรมชาติ ไม่สะสมทรัพย์สิน มีบุคลิกลักษณะรักอิสระ สันโดษ เคารพธรรมชาติ บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษ พวกเขามีการพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชน รวมถึงการเคารพและปฏิบัติตามธรรมชาติ (ปรีดา คงแป้น, 2555) การดำเนินชีวิตของพวกเขาจึงไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน แต่ยังเกี่ยวข้องกับการรักษาความสมดุลและความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงระบบคิดที่ยึดโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเข้าใจในบริบททางธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง เป็นตัวอย่างของวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน และเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ควรได้รับการส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ต่อไปในอนาคต

การส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลบ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ทว่ากลับต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการขาดความเอื้อเฟื้อในชุมชน ปัญหาการสื่อสารระหว่างชาวเลกับผู้คนในชุมชน ปัญหาการขาดการบำเพ็ญประโยชน์ ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคม เนื่องจากการเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ทำให้ความสุขในสังคมหายไป สอดคล้องกับการวิจัยของ พระสุนทร ธรรมวโร (บุญคง) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลการวิจัย

พบว่า ชุมชนที่ประสบปัญหาอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพส่วนใหญ่ของชุมชน ก่อให้เกิดปัญหา คือ ปัญหาการขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ปัญหาการสื่อสารในสังคม ปัญหาการขาดความเสียสละ และปัญหาความขัดแย้ง ทำให้ชุมชนขาดความสงบสุข (พระสุนทรธมมาโร (บุญคง), 2560) การนำหลักสังคหัตถ์ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตมา มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน จึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมและสามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อสังคมได้ ทาน หรือการให้ เป็นพื้นฐานของการสร้างสังคมที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยการปลูกฝังให้ชาวเลมิจิตใจแห่งการแบ่งปัน ของการช่วยเหลือกันในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการให้ในรูปแบบของทรัพยากร การสนับสนุนอาชีพ หรือการส่งเสริมด้านการศึกษา การกระตุ้นให้เกิดการเสียสละช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความสามัคคีมากขึ้น เมื่อนำหลักทานมาใช้ในการดำเนินชีวิต สมาชิกในชุมชนจะเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในระยะยาว การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ สุภาพ และสร้างสรรค์ เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลกับผู้คนในชุมชนโดยรอบ ปัญหาการสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพมักเป็นสาเหตุของความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันในชุมชน การใช้ถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนโยน และให้เกียรติผู้อื่นจะช่วยลดช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การให้ความรู้เรื่องการใช้ภาษาและการสื่อสารที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการส่งเสริม การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนชาวเลในกิจกรรมสาธารณะ การที่ชาวเลมีบทบาทในการพัฒนาอาชีพ การสนับสนุนการศึกษา และการร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมจะช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การให้โอกาสชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมการทำประมงอย่างยั่งยืน หรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะทำให้พวกเขา รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและสามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมได้ ที่สำคัญการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมกันเป็นหัวใจสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันในสังคมของชาวเลและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ สอดคล้องกับการวิจัยของ พระโสภณ โสภโณ (ทองสม) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้ หลักสังคหัตถ์ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนวัดใหม่ทุ่งคา อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา” พบว่า การให้โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา และการตัดสินใจในระดับชุมชนจะช่วยให้เกิดความเป็นธรรมและลดช่องว่างระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การสร้างสังคมที่ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกหรือเลือกปฏิบัติ จะช่วยให้ชุมชนเกิดความมั่นคงและมีความสามัคคีมากขึ้น (พระโสภณ โสภโณ (ทองสม), 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลบ้านทุ่งหว้า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมิจิตใจในการดำเนินชีวิตที่มีรากฐานมาจากความสัมพันธ์กับธรรมชาติ วิถีชีวิตแบบเครือญาติ และความศรัทธาในจิตวิญญาณของบรรพบุรุษ วิถีชีวิตของชาวเลบ้านทุ่งหว้า เน้นการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยความเรียบง่ายและยึดถือวิถีดั้งเดิมไว้แม้ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ การดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล สอดคล้องกับหลักสังคหัตถ์ ๔ ทาน หรือการให้ หมายถึงการแบ่งปันทั้งทรัพย์สิน ความรู้ เวลา และแรงงาน ซึ่งไม่เพียง

ช่วยเหลือผู้อื่นแต่ยังเป็นการพัฒนาความเมตตาในตนเอง ปิยวาจา หรือการพูดจาดี ช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความเข้าใจในหมู่สมาชิกของชุมชน อัตถจริยา หรือการทำประโยชน์ หมายถึงการกระทำที่ส่งเสริมประโยชน์ส่วนรวม และ สมานัตตตา คือ การปฏิบัติต่อกันด้วยความเสมอภาค โดยการส่งเสริมหลักพุทธธรรมในชุมชนชาวเลบ้านทุ่งหว้า ถือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความสงบสุข และช่วยในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน ทั้งนี้หลักทานช่วยส่งเสริมการแบ่งปัน สร้างความร่วมมือในการพัฒนาอาชีพ การศึกษาและการช่วยเหลือในยามลำบาก หลักปิยวาจาช่วยส่งเสริมบรรยากาศการสื่อสารที่สร้างสรรค์และลดความขัดแย้ง หลักอัตถจริยาส่งเสริมการลงมือทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น การสนับสนุนการศึกษา การพัฒนาอาชีพ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ขณะที่หลักสมานัตตตาส่งเสริมการวางตัวในสังคม การให้โอกาสทุกคนเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม และการยอมรับความแตกต่างในชุมชน จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมให้ชาวเลเข้าใจและสามารถนำหลักพุทธธรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วนี้ ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในชุมชน นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ทางพระพุทธศาสนา เช่น การพบปะพูดคุยธรรมะ และให้ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการนำหลักธรรมมาเผยแพร่แก่ประชาชน เพื่อสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งในระดับชุมชน องค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อให้การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมสามารถขยายผลในระดับที่กว้างขึ้น เพื่อให้ได้องค์ความรู้เชิงลึกมากยิ่งขึ้น และควรมีการศึกษาสภาพความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่อพระพุทธศาสนา ตลอดจนบทบาทของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล ที่อาจมีอิทธิพลต่อทิศทางการศรัทธาและการดำเนินชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2552). โครงการพัฒนาชุมชนชายฝั่งทะเลตามพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- จารุณี คงกุล. (2556). ชาวเล: กลุ่มคนพื้นเมืองที่ยังหลงเหลืออยู่ในจังหวัดภูเก็ต. วารสารประวัติศาสตร์, 1(1), 148-163.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2558). ชุมชนชาวเลในประเทศไทย: การศึกษาความหลากหลายทางชาติพันธุ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีดา คงแป้น. (2555). วิภคตี วิถีชาวเล. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชุมชนไทย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2532). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุนทร ธมมวโร (บุญคง). (2560). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโสภณ โสภโณ (ทองสม). (2563). การประยุกต์ใช้ หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนวัดใหม่ทุ่งคาอำเภอรัตถุมิ จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเกียรติ สัจจารักษ์. (2554). การศึกษาการสื่อสารการศึกษาของชาวเล หมู่เกาะสุรินทร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัสวดี กองสุวรรณ. (2539). การอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาทิตยา หมิ่นละม้าย. (2559). ประเพณีกินบุญ: พื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวมอแกน กรณีศึกษาชุมชนมอแกน บ้านน้ำเค็ม ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชามานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.